

Motion till riksdagen 2016/17:2471

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Rättighetsbaserat flyktingmottagande byggt på välfärd

1 Innehållsförteckning

1	Innehåll	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning	5
4	Hösten 2015	6
4.1	Ett mottagande baserat på rättigheter och välfärd	7
4.2	Bekämpa rasismen	7
4.3	Feministisk migrationspolitik – feministiskt mottagande	8
4.3.1	Jämställdhetsintegrera mottagandet	9
4.3.2	Stärk kompetensen på asylboenden	9
4.3.3	Ge anhöriginvandrare rätt till introduktion	10
5	Ett samhälle fritt från diskriminering	10
5.1	Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering	11
5.2	Flerspråkighet och tvärkulturell kompetens merit vid anställning	11
5.3	Skärp straffen för diskriminering	11
6	God hälsa för asylsökande	11
6.1	Förbättra primärvården för tortyr- och krigstraumatiserade	12
6.2	Utbilda fler traumaspecialister	12
6.3	Stärk kompetensen inom elevhälsan	12
6.4	Möjliggör för etableringsplaner utifrån hälsotillstånd	13
6.5	Utöka användning av IOP inom traumabehandling	13
7	Värdig och meningsfull sysselsättning under asyltiden	13
7.1	Stärk rätten att arbeta under asyltiden	14
7.2	Stärk möjligheterna för högskolestudier	15

7.3	Svenska från dag ett	15
8	Allas rätt till utbildning	16
8.1	Öka andelen asylsökande och nyanlända i förskolan	16
8.2	Stärk vägen till gymnasiekompetens	17
8.3	Högskolornas kompletteringskurser	17
8.4	Reformera SFI	18
9	En arbetsmarknad för alla	18
9.1	Öka Arbetsförmedlingens kunskap om gruppen asylsökande	18
9.2	Utveckla omställningsorganisationernas uppdrag	19
9.3	Utveckla plattform om arbetstagares rättigheter	19
9.4	Slopa 24-månadersgränsen för etableringsinsatser	19
9.5	Inför valideringsår	20
9.6	Utöka vägarna till permanent uppehållstillstånd	20
9.7	Begränsa arbetsgivarens makt över vägen till permanent uppehållstillstånd	21
10	Ett värdigt boende	22
10.1	Stoppa vinsterna i flyktingmottagandet	23
10.2	Långsiktiga boendelösningar för asylsökande	23
10.3	Möjliggör för Härnösandsmodellen	24
11	Ett tryggt och värdigt mottagande av barn	25
11.1	Undersök möjligheterna för eget spår för ensamkommande barn	25
11.2	Lätta på kraven för BBIC-licens	25
11.3	Säkerställ värdiga boenden för ensamkommande flyktingbarn	26
12	Fler förslag för ett värdigt och rättighetsbaserat flyktingmottagande	27
12.1	Möjliggör undantag från biståndsprövning	27
12.2	Tydliggör kommunernas ansvar för etableringen	27

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge JiM (Jämställdhetsintegrering i myndigheter) i uppdrag att jämställdhetsintegrera hela mottagande- och etableringsprocessen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur kompetensen i jämställdhets- och hbtq-frågor ska säkerställas på asylboenden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur etableringslagen kan ändras så att den omfattar alla som får uppehållstillstånd genom anhörginvandring och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur obligatoriska kravprofiler vid offentliga anställningar bör utformas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att styrkt tvärkulturell kompetens, liksom flerspråkighet, räknas som merit vid alla offentliga anställningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetsökande som diskrimineras får rätt till skadestånd och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur man kan fördjupa och bredda kompetensen i fråga om tortyr- och krigstraumatiserade i alla landets landsting för att komma till rätta med bristerna och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur fler traumaspecialister ska utbildas och hur det ska säkerställas att kompetensen finns i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur elevhälsans kompetens kan stärkas för att möta de behov som nyanlända elever har, bl.a. inom traumabehandling, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur projekten Premo och Inspira kan fungera som modeller för hela landet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur samarbetsformen IOP kan förstärkas och spridas som föredöme till landstingen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att utvidga rätten till arbete så att den omfattar samtliga asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i Migrationsverkets regleringsbrev bör ge myndigheten i uppdrag att informera om möjligheterna till undantag från krav på arbetstillstånd i samband med att ansökan om uppehållstillstånd inlämnas och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur asylsökande kan få tillgång till Arbetsförmedlingens tjänster och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att asylsökande tilldelas samordningsnummer när de lämnar in sin asylansökan och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda anledningen till att många asylsökande och nyanlända inte utnyttjar sin rätt till förskola och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna att förändra skollagen så att rätten till modersmålsundervisning i förskolan utvidgas och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur distansutbildning inom sfi för asylsökande och nyanlända kan utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på en kunskapssatsning om gruppen asylsökande riktad mot Arbetsförmedlingen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur omställningsorganisationernas uppdrag kan omformuleras så att det också omfattar nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att upprätta en plattform för information om vilka rättigheter arbetstagare har, hur arbetsmarknaden fungerar och om potentiella arbetsgivare riktade mot asylsökande och nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att ta bort 24-månadersgränsen för etableringsinsatser och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att tillåta etableringsinsatser som sträcker sig längre än uppehållstillstånden och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna att införa ett valideringsår och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa en möjlighet till permanent uppehållstillstånd för dem som deltar i snabbspår, etableringsinsatser inom bristyrken eller subventionerade anställningar och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bestämmelsen om att en särskild underrättelse från arbetsgivaren till Skatteverket ska vara ett krav för att en person med tillfälligt uppehållstillstånd ska kunna få permanent uppehållstillstånd bör strykas och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på system för långsiktig placering av asylsökande och tillkännager detta för regeringen.

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur asylsökandes rätt till trygghet ska prioriteras vid boendeplicering och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur Migrationsverkets rutiner kan förändras så att de möjliggör för ett bättre utnyttjande av lokaler och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur kommunallagen kan ses över för att möjliggöra för kommuner att ta det operativa ansvaret för ABT-boenden och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapscentrumet för ensamkommande barn bör få i uppdrag att undersöka möjligheten till en utvecklingssatsning på ett eget spår för ensamkommande och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur s.k. BBIC-kommuner kan undantas från sina krav och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga krav på boenden för ensamkommande barn inkluderat krav på personalens kompetenser och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur privatplacerade barn kan garanteras samma stöd som andra ensamkommande barn och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på ett förtydligande av lagstiftningen som möjliggör att vissa individuellt anpassade insatser kan ges utan biståndsprovning och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till förordning för kommunernas ansvar för nyanländas etablering och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Vänsterpartiet vill se en mänsklig och välkomnande flyktingpolitik i Sverige och Europa. En sådan politik tar sin utgångspunkt i ett rättighetsperspektiv och bygger på en stark och generell välfärd. Alla ska ha möjlighet att söka skydd undan krig, förtryck och förföljelse och kunna få sina asylskäl prövade på ett rättssäkert sätt. EU-länderna måste ta ett betydligt större ansvar för mottagandet av människor på flykt. Lagliga vägar måste ersätta dagens livsfarliga resor över Medelhavet.

Det svenska mottagandet av människor på flykt behöver utvecklas.

Handläggningstiderna för asylärenden måste kortas ned. Etableringen av nyanlända måste gå snabbare och de nyanländas kompetenser måste bättre tas till vara. Utbildning och språkundervisning måste utvecklas och stärkas. Vänsterpartiet vill att staten ska ha det övergripande ansvaret för att ta emot flyktingar och migranter i Sverige.

Flyktingmottagandet ska därför ha en tydlig nationell styrning och tillräcklig statlig finansiering.

Flyktingpolitiken handlar både om att kunna ge människor skydd och ett nytt hem där de ska kunna känna sig välkomna och delaktiga i samhället. Varje människa ska ses som en tillgång och aldrig en belastning, men en människas bidrag till samhället ska aldrig avgöra hans värde för detsamma. Genom ett välfungerande mottagande kan de människor som söker sig hit få den trygghet och de verktyg de behöver för att etablera sig i samhället och bidra till det gemensamma fullt ut. Det är också endast så, genom att visa vägen, vi kan övertyga andra stater om att välkomna människor i nöd och att ta sitt fulla ansvar.

4 Hösten 2015

Under hösten 2015 sökte sig många människor till Sverige undan krig och förtryck, fler än någonsin tidigare. Det innebar givetvis ett ökat tryck på de myndigheter som ansvarar för mottagandet av människor på flykt samt för flera kommuner runt om i landet. Arbetsbördan för myndigheter och kommuner kommer fortsätta att vara hög under en längre tid framöver. Flera reformer görs nu för att förbättra mottagningssystemen. Hade de genomförts tidigare hade det ökade mottagande fungerat bättre. De människor som sökt sig hit bör ses som en enorm tillgång för det svenska samhället. Stora insatser har gjorts och görs av frivilligorganisationer och enskilda individer.

Möjligheten att få skydd undan krig och förtryck måste vara konstant och konsekvent och inte endast gälla när behoven är små. Det är under svåra tider som solidariteten verkligen sätts på prov. Detta är också syftet med, och andemeningen i, de internationella konventioner som reglerar rätten till asyl som tillkom efter andra världskrigets fasor. Regeringen visade under hösten 2015 att den inte klarade av att stå fast när solidariteten prövades. Tillsammans med de borgerliga partierna slöt regeringen en överenskommelse om att begränsa möjligheterna att få asyl i Sverige. Den 24 november 2015 gick regeringen ännu längre och aviserade på egen hand att den ville anpassa de svenska asylreglerna till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner. Under våren 2016 presenterade regeringen ett lagförslag med ambitionen att anpassa de svenska asylreglerna till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner i syfte att avskräcka människor från att söka asyl i Sverige. Lagförslaget antogs av riksdagen den 21 juni och trädde i kraft den 20 juli.

Vänsterpartiet står varken bakom migrationsöverenskommelsen eller regeringens beslut från den 24 november 2015. Vi röstade emot regeringens lagförslag eftersom vi anser att den politik som regeringen och de borgerliga partierna driver bygger på en felaktig verklighetsbeskrivning och skapar stort lidande för enskilda människor.

Under oktober månad 2015 sökte 39 196 personer asyl i Sverige. Sedan dess har antalet människor som söker sig hit minskat avsevärt, med största sannolikhet p.g.a. ett alltmer stängt Europa där EU-avtalet med Turkiet är det allvarligaste. Under de åtta första månaderna 2016 har 19 930 människor sökt asyl i Sverige. Den tillfälliga lagen motiverades med att den skulle minska antalet asylsökande i Sverige. Ett antal som under hela 2016 varit på en väsentligt lägre nivå än 2015. Vänsterpartiet ifrågasätter både motivet bakom lagen, att minska antalet människor som söker sig till Sverige, och att den kommer att leda till att det målet uppnås. Det är inte den tillfälliga lagen som hindrar människor från att söka skydd i Sverige. Det är EU:s avtal med Turkiet och de

stängda gränserna mellan EU:s stater som gör att människor på flykt fastnar i grekiska flyktingläger, i Turkiet eller tvingas göra den livsfarliga resan mellan Libyen och Italien. Konsekvenserna av lagen, mätt i mänskligt lidande och försämrade integration måste kunna motiveras. Några sådana motiveringar har regeringen alltså inte kunnat ge.

4.1 Ett mottagande baserat på rättigheter och välfärd

Vänsterpartiet vill se ett rättighetsbaserat flyktingmottagande som tar sin utgångspunkt i den generella välfärden. Mottagandet av människor på flykt ska, från asylprocessen (som vi beskriver närmare i motion 2016/17:1200 En mänsklig och välkomnande flyktingpolitik) till boendesituationen och etableringen i samhället, präglas av ett rättighetsperspektiv där den enskilda människans rättigheter står i centrum och där det svenska samhället står upp för att människor som lever och verkar här ska ha samma rättigheter och möjligheter. Den generella välfärden är central för att upprätthålla de rättigheter som det är vår skyldighet att värna. Det är också genom dessa två byggstenar vi skapar den snabbaste och mest effektiva möjligheten för nyanlända människor att komma in i det svenska samhället.

Alliansen lämnade efter sina åtta år vid makten en välfärd urholkad av skattesänkningar efter sig. Som följd var Sverige dåligt rustat för att hantera att många människor sökte sig hit under hösten 2015. I efterhand kan vi konstatera att vi klarade av prövningen, mycket tack vara stora insatser från ideella krafter. Den utmaning vi nu står inför handlar om att ge de människor som sökt sig till Sverige undan krig och förtryck goda möjligheter att starta sina nya liv här. Vi kommer att klara den också, men hur framgångsrika vi blir beror på de beslut som vi nu tar. Nyckeln till framgång för Sverige har aldrig varit lägre löner eller sämre villkor än i andra länder. Vår styrka har varit att investera i samhället och varandra – i utbildning, bostäder, hälsa och jämlikhet. Det är så Sverige utvecklas och växer. Det visar hela vår moderna historia. Tidigare generationer fick bättre utbildning och bättre jobb samtidigt som vi blev fler. Det var möjligt tack vare långsiktigt lönsamma satsningar. Det är en lärdom Sverige måste ta till sig även i dag.

4.2 Bekämpa rasismen

Vänsterpartiet strävar mot ett samhälle där ditt kön, var du är född och dina föräldrars klassbakgrund inte styr dina möjligheter i livet. Regeringens migrationspolitik under hösten 2015 kom dessvärre att inspireras av en annan politisk vision. En politik som säger att vissa grupper inte är välkomna här får konsekvenser. I första hand för dem som inte längre får rätt till skydd undan krig och förtryck men också för dem som har fått skydd. Det är så skillnader i samhället skapas, klassamhället upprätthålls och rasismen förstärks. När regeringsföreträdare och stora delar av borgerligheten säger att landet är fullt, att vi inte klarar av mer och står inför en stundande systemkollaps, utmålas de människor som söker sig hit som hot. En sådan splittring drabbar alla som i någon mening ses som ”nya” i Sverige – även de som levt här i generationer. Konsekvenserna syns i brinnande asylboenden, hatbrott och en alltmer rå och rasistisk ton i samhällsdebatten. Asylsökande misstänkliggörs, mest tydligt blir det i debatten om ensamkommande barn. Här bär regeringen ett stort ansvar.

När rasismen samverkar med klassamhället och sexismen skapas lager av utestängning. Människor som stängs ute kan också utnyttjas. Den som ställs utanför kommer att betraktas som mindre värd och utnyttjbar. Exempelen blir som tydligast på arbetsmarknaden, och allra mest framträdande när det gäller papperslösa. Flera uppmärksammade fall av utnyttjade arbetskraftsinvandrare belyser samma problem. Den tillfälliga lagen öppnar för ett omfattande utnyttjande av nyanlända i och med bestämmelsen som gör arbete till den enda vägen till permanent uppehållstillstånd.

När främlingsfientliga strömningar breder ut sig i samhället är det ofta flyktingar och invandrare som får klä skott för människors oro och bära ansvaret för försämringar i välfärden, bostadsbrist och arbetslöshet. Risken är då stor att etablerade politiska partier börjar befästa utgångspunkten att det skulle vara flyktingarna som är problemet. Det ständiga misstänkliggörandet av flyktingar och invandrare tjänar ett politiskt syfte.

Inskränkningar i flyktingmottagandet har ofta genomförts med argumentationen om att det kan hjälpa till att stoppa upp främlingsfientliga strömningar. Så var även till viss del fallet under hösten 2015. Vänsterpartiet menar att detta är en mycket farlig strategi. Vi motsätter oss en politik som ställer utsatta grupper mot varandra. Kostnaderna för att människor, invandrade som svenskfödda, är arbetslösa och av andra skäl är i behov av socialförsäkringssystemen minskas inte genom att begränsa flyktingmottagandet, utan genom att föra en annan ekonomisk politik. Det handlar inte om att välja mellan flyktingmottagande eller satsningar på skola, äldreomsorg och sjukvård.

Det har alltid funnits röster för att sluta sig mot omvärlden och stänga Sveriges gränser för människor som flyr för sina liv. Ser vi tillbaka i svensk historia är det de stunder där Sverige öppnat sina dörrar för människor på flykt undan Nazitysklands förintelsläger eller folkmorden på Balkan som vi känner stolthet över. Skammen vilar tungt över de gånger då Sverige i stället gjorde det svårt för förföljda att nå trygghet. Det har funnits politisk en dragkamp om hur Sverige skulle agera vid dessa tillfällen. Utfallet har varit livsavgörande för många. Och definierande för Sverige som samhälle.

Det blåser kalla och rasistiska vindar genom Sverige och Europa. Vänsterpartiet vill se ett annat Sverige och ett annat Europa. Vi vill att Sverige ska kunna gå ur dagens prövningar med stolthet och att vi i framtiden ska veta att vi gjorde allt som stod i vår makt för att ge skydd och trygghet åt dem som just nu kämpar för att fly undan krigets fasor. För Vänsterpartiet är det aldrig en fråga om vi ska ge skydd åt dem som behöver det. För oss är frågan hur vi skapar de bästa möjligheterna för människor att få skydd undan krig, förtryck och förföljelser, och inkluderas i vårt samhälle. På den frågan svarar denna motion.

4.3 Feministisk migrationspolitik – feministiskt mottagande

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Vi förespråkar en feministisk migrationspolitik och ett feministiskt mottagande av människor på flykt. Asyltagstiftningen och handläggningen av ansökningar bör reformeras så att de behandlar män och kvinnor lika och så att de bygger på större medvetenhet om de särskilda faror och problem som flickor och kvinnor möter under såväl flykt som asylprocessen, p.g.a. rådande könsmaktsordning. Våra reformer på det området beskriver vi i 2016/17:1200, En mänsklig och välkomnande flyktingpolitik. Mottagandet måste bli mer jämställt. Sverige är ett av världens mest jämställda länder men vi har mycket kvar att göra. Löneskillnader, mäns våld mot kvinnor, diskriminering och obetalt arbete i hemmet är fortfarande stora utmaningar för det svenska samhället. Jämställdhet kan aldrig tas för

givet, feministiska kamper måste tas varje dag och överallt. Det är så vi har nått dit vi är i dag och det är så vi bygger ett rättvisare och mer jämlikt Sverige. Barnomsorg, särbeskattning och föräldraförsäkring är några av de viktigaste byggstenarna i den svenska jämställdhetspolitiken. Att peka finger åt andra som vi anser vara mindre jämställda gör inte Sverige mer jämställt. Vi måste i stället se politikens roll i skapandet av patriarkala mönster och strukturer.

Vänsterpartiet tar patriarkala strukturer och bristande jämställdhet på allvar. När de används som slagträ i debatten för att misstänkliggöra flyktingar skadar det både jämställdheten och spär på rasistiska strömningar. Med en feministisk migrationspolitik kan vi säkerställa ett värdigt och inkluderande mottagande där alla människor har samma möjligheter att ta sig till Sverige och samma möjligheter att etablera sig i samhället. Det är så vi har byggt ett av världens mest jämställda länder och det är så vi fortsätter att bygga ett mer rättvist och jämlikt Sverige.

4.3.1 Jämställdhetsintegrera mottagandet

Sedan 2013 har utvecklingsprogrammet JiM (Jämställdhetsintegrering i myndigheter) bedrivits av Nationella sekretariatet för genusforskning, på uppdrag av regeringen. Programmet syftar till att jämställdhetsintegrera arbetet i de 59 deltagande myndigheterna. Satsningen är planerad t.o.m. 2018. Två av de deltagande myndigheterna är Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. Satsningen har visat på stora förbättringsbehov inom dessa myndigheter. Migrationsverket har konstaterat att den heterosexuelle mannen är normen i deras insatser. Akterna upprättas på männen när familjer kommer, männen får kreditkort och är kontaktpersoner. Arbetsförmedlingens analyser visar att kvinnor tar del av myndighetens etableringsuppdrag i lägre utsträckning än män. Patriarkala strukturer i myndighetsutövande stärker patriarkala strukturer i samhället. Att dessa myndigheters verksamhet analyseras och granskas för att bli mer jämställd är viktiga steg mot ett mer jämställt mottagande. Regeringen har, efter påtryckningar från Vänsterpartiet aviserat att de kommer att ge Migrationsverket i uppdrag att genomföra kompetenshöjande åtgärder för ökad genusmedvetenhet i asylprövningen. Det är också ett välkommet steg, men vi vill se en översyn av hela mottagande- och etableringsprocessen. Genom att jämställdhetsintegrera hela mottagande- och etableringsprocessen kan vi säkerställa att samtliga myndigheter och kommuners arbete gynnar jämställdheten, från Migrationsverket till sfi-utbildningen och polisen. Det kan också leda till större enhetlighet i processen. Regeringen bör ge JiM (Jämställdhetsintegrering i myndigheter) i uppdrag att jämställdhetsintegrera hela mottagande- och etableringsprocessen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3.2 Stärk kompetensen på asylboenden

Att jämställdhetsintegrera hela mottagningsprocessen är ett ambitiöst och tidskrävande arbete som syftar till långsiktig förändring. Flera åtgärder behöver genomföras snabbare än vad den processen tillåter. Bland annat måste de brister som identifierats inom Migrationsverket och Arbetsförmedlingen åtgärdas. Det krävs också en kunskapshöjning och förstärkt kompetens inom både jämställdhets- och hbtq-frågor inom mottagandesystemet. Detta är extra viktigt när det gäller personal på asylboenden, där asylsökande spenderar en stor del av sin tid för att samtliga boende ska kunna känna sig trygga. Personalen ska kunna förebygga och hantera olika former av otrygghet och

hantera diskriminering, kränkningar och trakasserier. Regeringen bör återkomma med förslag på hur kompetensen kring jämställdhets- och hbtq-frågor ska säkerställas på asylboenden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3.3 Ge anhöriginvandrare rätt till introduktion

En starkt bidragande anledning till att Sverige är ett relativt jämställt land är att politiken ofta tar sikte på individen framför familjen. Särbeskattning är ett tydligt exempel på detta. Föräldraförsäkringen är ett annat exempel där politiken ännu inte nått hela vägen fram, vilket får tydliga konsekvenser. Detta perspektiv behöver bli tydligare i mottagandet av nyanlända. Exempelvis bör reglerna för introduktionen av personer som fått uppehållstillstånd genom anknytning ändras så att de också får tillgång till introduktion och kommunerna ges ersättning även när denna grupp bosätter sig i kommunen. I dag får kommunerna endast ersättning för anhöriga till flyktingar som kommer till Sverige inom två år efter det att anknytningspersonen fått uppehållstillstånd. Detta sätter upp svåra hinder för personer som anhöriginvandrat, av vilka många är kvinnor, när det gäller språkkunskaper och förutsättningar för vidare etablering i Sverige. Det försätter den som kommer till Sverige genom anhöriginvandring i en beroendeställning till den anknytningsperson som först kom hit. Dessutom skapar detta en obalans i kommunernas förutsättningar att planera för introduktionen. Etableringslagen omfattar inte heller dem som fått uppehållstillstånd p.g.a. anknytning till en svensk medborgare. Regeringen bör återkomma med förslag om hur etableringslagen kan ändras så att den omfattar alla som får uppehållstillstånd genom anhöriginvandring. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Ett samhälle fritt från diskriminering

Diskriminering är ett stort strukturellt problem som hindrar människor från att bli delaktiga i samhället fullt ut. För att komma till rätta med diskrimineringen krävs ett systematiskt och långsiktigt arbete. Det måste vara kostsamt att diskriminera, men även förebyggande åtgärder, insatser för att beivra diskriminering och större möjligheter att se till att den som diskrimineras får betala för det behövs.

Det kanske mest effektiva sättet att mäta diskriminering är att göra s.k. korrespondenstest, dvs. att skicka i väg två identiska jobbsökningar där bara namnet skiljer sig åt. Resultatet av sådana tester i Sverige är skrämmande. Sammantaget har en person med ett svenskklingande namn över 50 procent större chans att bli kallad på intervju än en person med Mellanöstern- eller nordafrikanskklingande namn. I en del studier är skillnaden 100 procent. Diskrimineringen är som störst i yrken med låga kvalifikationskrav, alltså de yrken som för många nyanlända är första steget in på arbetsmarknaden. Diskriminering är djupt orättvist. Dessutom är det ineffektivt. Diskriminering leder till att matchningen försämras genom att arbetsgivare ratar arbetssökande p.g.a. egenskaper som är helt irrelevanta för det arbete som ska utföras. Diskriminering sker inte bara i arbetslivet, utan i hela samhället och är en konsekvens av fördomar och rasism. För att komma åt diskrimineringens rötter måste man göra upp med fördomar och bekämpa rasismen.

5.1 Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering

För att skapa likvärdiga möjligheter till arbetsmarknadsinträde för nyanlända och personer med utländsk bakgrund i övrigt måste riskerna för diskriminering minimeras i rekryteringsprocesserna. Ett sätt att minska riskerna att godtyckligt utestänga arbetssökande med utländsk bakgrund är att i befattningsbeskrivningar och annonser tydligt formulera de krav som ställs, de meriter som är nödvändiga och tillräckliga, samt de urvalsprinciper som kommer att användas genom rekryteringsprocessen. Offentliga myndigheter och företag har ett särskilt ansvar för att motverka diskriminering och föregå med gott exempel. Regeringen bör återkomma med förslag på hur obligatoriska kravprofiler vid offentliga anställningar bör utformas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att positiv särbehandling p.g.a. etnicitet ska vara möjligt inom arbetslivet under specifika former. Arbetsgivare bör aktivt kunna söka upp nya medarbetare i en underrepresenterad grupp för anställning genom att särskilt efterfråga personer med utländsk bakgrund. Utöver detta bör aktivt främjande åtgärder införas i lagen. Exempelvis bör det vara obligatoriskt för arbetsgivare att upprätta handlingsplaner för etnisk mångfald i fråga om rekrytering.

5.2 Flerspråkighet och tvärkulturell kompetens merit vid anställning

I dagens debatt reduceras de som kommer till Sverige ofta till flyktingar. Deras kompetenser och kunskaper osynliggörs därmed. Samtidigt ställer en ökad internationalisering högre krav på tvärkulturell kompetens inom arbetslivet. Den som talar ytterligare språk utöver majoritetsspråket har stora fördelar av det i sitt arbete och det blir allt viktigare för företag och myndigheter att ha flerspråkiga anställda. Därför bör styrkt tvärkulturell kompetens, liksom flerspråkighet, räknas som merit vid alla offentliga anställningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Skärp straffen för diskriminering

Diskriminering är svårt att komma åt eftersom den kan vara svårt att upptäcka och svårt att bevisa. I de fall som leder till fällande dom är straffen ofta låga och en arbetsgivare kan tycka att kostnaden är värd att betala för att inte anställa en viss person. Samtidigt får diskriminering stora och svåra konsekvenser för den som drabbas. Synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas. Det gäller inte bara i arbetslivet. Diskriminering måste bekämpas i alla delar av samhället. Regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetssökande som diskrimineras får rätt till skadestånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 God hälsa för asylsökande

Landstingen ska enligt lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. erbjuda asylsökande en hälsoundersökning, om det inte är uppenbart obehövt. Trots det

genomgår bara drygt hälften av de asylsökande en hälsoundersökning, enligt Riksrevisionens rapport Början på något nytt – Etableringsförberedande insatser för asylsökande från 2012. Därmed missar vården ett tillfälle att upptäcka bl.a. skador från tortyr. Konsekvenserna av att inte behandla trauman är svåra. Posttraumatisk stress leder ofta till att koncentrations- och minnesförmågan försämras efter nätter med mardrömmar och oförmåga att vila, av påträngande minnesbilder och en ständig vaksamhet som skapar kronisk smärta.

6.1 Förbättra primärvården för tortyr- och krigstraumatiserade

Många av dem som flyr undan krig och förföljelser bär på svåra minnen. Dessa trauman påverkar inte bara dem som själva bär på minnet av upplevelsena, utan även deras omgivning. Inte minst barn riskerar att drabbas av s.k. sekundärtraumatisering. Röda Korsets skrift, Med fokus på barnen – Årspresentation och aktuell debatt om migranthälsa 2012, konstaterar att ”många undersökningar visar att första generationens barn i alltför stor utsträckning blir bärare av sina föräldrars trauma”.

Det finns även brister i kompetens kring tortyr- och krigsskador bland dem som möter drabbade i primärvård, på mödravårdscentraler (MVC) och barnavårdscentraler (BVC) varför tillstånden ibland upptäcks först efter många år i Sverige. Dessutom finns i dagsläget mycket få platser i Sverige som erbjuder relevant rehabilitering för dem som genomlevt tortyr eller svåra krigstrauman vilket i sin tur innebär att väntetiden på behandling kan vara mycket lång och att tillgången till vård i landet är mycket ojämlig. Det är avgörande att traumaproblematik upptäcks tidigt. För att uppnå detta krävs en satsning på kompetenshöjning inom vård och myndigheter så att rätt behandling kan sättas in så tidigt som möjligt. Den ökade satsningen för att motverka psykisk ohälsa i gruppen asylsökande och nyanlända i budgeten för 2017 är mycket välkommen. Det är dock centralt att kompetensen kring dessa frågor blir rikstäckande. Regeringen bör se över hur man kan fördjupa och bredda kompetensen kring tortyr- och krigstraumatiserade i alla landets landsting för att komma till rätta med bristerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Utbilda fler traumaspecialister

I och med att det har kommit många människor till Sverige på flykt undan krig och förtryck under de senaste åren är behoven av specialister på traumabehandling stora. Röda Korsets behandlingscenter har en genomsnittlig väntetid på ca ett år för att få behandling. Samtidigt vet vi att många som behöver behandling inte söker vård. Tillgången till traumabehandling ser dessutom olika ut i olika delar av landet. Sammantaget behövs fler specialister inom traumabehandling och kompetensen behöver spridas bättre i landet. Regeringen bör återkomma med förslag på hur fler traumaspecialister ska utbildas och hur det ska säkerställas att kompetensen finns i hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Stärk kompetensen inom elevhälsan

För de barn som kommer till Sverige på flykt från krig och förtryck är skolan en extremt viktig plats för att rota sig och kunna upprätta en fungerande vardag. Skolan har också

en central roll för dessa barns välbefinnande och hälsotillstånd. I skolan synliggörs elevernas välbefinnande och tecken på oro och stress blir påtagliga. Genom fungerande elevhälsa kan trauman, och andra bristande hälsotillstånd uppmärksammas och behandlas på ett tidigt stadium. Därför behövs en kompetenshöjning inom elevhälsan för att den ska kunna möta de behov som nyanlända elever har. Regeringen bör återkomma med förslag på hur elevhälsans kompetens kan stärkas för att möta de behov som nyanlända elever har, bl.a. inom traumabehandling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Möjliggör för etableringsplaner utifrån hälsotillstånd

Röda korset har i samarbete med Arbetsförmedlingen, länsstyrelsen i Skåne, ett antal kommuner och civilsamhället drivit projektet Premo – Integrerad preventionsmodell för psykosocialt stöd. I Uppsala finns ett likande projekt under namnet Inspira. Satsningarna går ut på att tidigt kartlägga nyanländas hälsotillstånd och prestationsförmåga för att anpassa etableringsplaner utifrån dessa faktorer. Etableringsplanerna kan inom projekten också innehålla både traumabehandling och föreningslivsaktiviteter, om det anses nödvändigt för att förbättra möjligheterna till etablering för den nyanlända. Beroende på vilka upplevelser en person som flytt till Sverige har varit med om kan hen ha behov av olika insatser. För vissa krävs regelbunden och omfattande traumabehandling för att klara av vardagen. För andra handlar det om att kunna få ett socialt sammanhang. Ofta kan de kombineras med andra etableringsinsatser. Det krävs en mer flexibel syn på vad som kan ingå i en etableringsplan. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur projekten Premo och Inspira kan fungera som modeller för hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Utöka användning av IOP inom traumabehandling

Röda Korset har bedrivit behandlingscenter för traumabehandling sedan 80-talet och behandlar i dag ca 1 600 personer per år. Enligt deras erfarenheter fungerar arbetet som bäst när de har ett nära samarbete med landstingen. Allra bäst fungerar det i de landsting där de har ett s.k. IOP, idéburet offentligt partnerskap. Trots det är samarbetsformen okänd hos vissa landsting som tror att de måste upphandla samarbetet med Röda Korset enligt LOU. Regeringen bör återkomma med förslag på hur samarbetsformen IOP kan förstärkas och spridas som föredöme till landstingen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Värdig och meningsfull sysselsättning under asyltiden

Tiden mellan att asylansökan lämnas in och den sökande får besked har blivit allt längre, som konsekvens av att många människor kom till Sverige under 2015. Den genomsnittliga handläggningstiden från ansökan till beslut för förstagångsärende var 229 dagar under 2015. För många asylsökande innebär den långa väntan isolering och passivitet vilket i sig försämrar möjligheterna inför det fortsatta livet i Sverige.

Vänsterpartiet vill se flera insatser för att asylsökande snabbare ska kunna ägna sig åt meningsfulla aktiviteter. Dels för att sysselsättning förbättrar hälsotillståndet, vilket också påverkar situationen och stämningen på boendena, men också för att ta till vara på tiden och se till att människor snabbare kommer in i samhället, ut i arbetslivet och lär sig språket.

Vänsterpartiet har sedan lång tid kraftfullt argumenterat för att inkluderingsarbetet måste inledas dag ett, direkt efter ankomsten till Sverige. Kommunerna har ansvar för att skapa en meningsfull tillvaro för alla invånare. Detta gäller även de asylsökande som finns i eget boende. Regeringen har lyssnat på Vänsterpartiet och i den budget som regeringen lagt fram för 2017 med stöd av Vänsterpartiet finns flera satsningar som möjliggör en meningsfull sysselsättning under asyltiden. Från och med 2017 får länsstyrelserna i uppdrag att samordna och organisera tidiga insatser för asylsökande. Stödet till kommuner avseende beredskap för mottagande samt verksamhet med flyktingguider och familjekontakter utvidgas till att utöver nyanlända också i viss mån omfatta asylsökande. Den satsning på Arbetsförmedlingens kompetenskartläggning som beslutades i samband med vårändringsbudgeten för 2016, efter förslag från Vänsterpartiet, fortsätter under 2017. Regeringen avsatte resurser till flera nationella ideella organisationer i budgeten för 2016 vilket Vänsterpartiet välkomnade. I budgeten för 2017 görs nu en satsning på det lokala föreningslivet efter förslag från Vänsterpartiet. Satsningen möjliggör ytterligare insatser för språkträning vid asylboenden, sysselsättning och inkludering i lokalsamhället. Föreningslivet har en viktig roll att spela i att erbjuda meningsfulla aktiviteter på asylboendena. Avstånden mellan asylboenden och närmaste större samhälle med ett fungerande föreningsliv är i många fall långa. Alla dessa satsningar är mycket välkomna, men Vänsterpartiet anser att mer kan göras och att flera stora utmaningar kvarstår.

7.1 Stärk rätten att arbeta under asyltiden

Enligt en bestämmelse i utlänningsförordningen (4 kap. 3 a § UtIF) har Migrationsverket möjlighet att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd. Denna bestämmelse har tillkommit för att ge asylsökande möjlighet till meningsfull sysselsättning under väntetiden i Sverige. Denna rättighet har efter krav från Vänsterpartiet utvidgats för personer som har fått ett avvisningsbeslut som inte kunnat verkställas p.g.a. omständigheter i deras hemländer. Trots det lever endast omkring 30 procent av de asylsökande upp till förutsättningarna för att få ett sådant undantag. Vänsterpartiet menar att Migrationsverket i betydligt högre utsträckning än i dag bör använda sig av denna möjlighet att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd. Enligt vår mening bör Migrationsverket vara skyldigt att informera den asylsökande om denna möjlighet redan när ansökan om uppehållstillstånd inlämnas.

I och med reglerna för utomeuropeisk arbetskraftsinvandring som trädde i kraft i december 2008 har möjligheten att arbeta under asyltiden begränsats. Asylsökande som saknar identitetshandlingar eller som inte medverkar till att klargöra sin identitet, ska inte längre undantas från kravet på arbetstillstånd. Orsaken sägs vara att den ordning som gäller i dag innebär en stor arbetsbörda för Migrationsverket som man härigenom avser underlätta. Vänsterpartiet är kritiskt till detta och menar tvärtom att möjligheterna att arbeta under asyltiden måste stärkas jämfört med i dag. Rätten att arbeta ska vara regel snarare än undantag. Detta är viktigt inte minst för att stärka flyktingars möjligheter på arbetsmarknaden och deras fortsatta liv i Sverige. Regeringen bör

återkomma med förslag om att utvidga rätten till arbete så att den omfattar samtliga asylsökande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör i Migrationsverkets regleringsbrev ge myndigheten i uppdrag att informera om möjligheterna till undantag från krav på arbetstillstånd i samband med att ansökan om uppehållstillstånd inlämnas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att stärka asylsökandes möjligheter att arbeta under asyltiden bör de få tillträde till Arbetsförmedlingens tjänster. I dagsläget får de inte skriva in sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen och få det stöd som andra som söker jobb. Asylsökande som dessutom ofta saknar det nätverk och den kännedom om arbetsmarknaden i Sverige som ofta utgör viktiga vägar till att få ett jobb hamnar därmed i ett mycket svårt läge på arbetsmarknaden. Med bristande kunskap om, och erfarenheter ifrån, arbetsmarknaden finns en risk att bli utnyttjad av oseriösa arbetsgivare. Asylsökande befinner sig också ofta i sårbara situationer, inte minst ekonomiskt. För att fler ska kunna komma i arbete och för att undvika utnyttjande av asylsökande måste det finnas möjlighet för asylsökande att få stöd från Arbetsförmedlingen. Regeringen bör återkomma med förslag om hur asylsökande kan få tillgång till Arbetsförmedlingens tjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att kunna betala skatt när man arbetar krävs ett samordningsnummer från Skatteverket. Det får man när man kan visa upp ett anställningskontrakt. Problemet är att det också ofta krävs ett samordningsnummer för att få ett anställningskontrakt. Detta skapar ett moment 22. Vänsterpartiet anser att detta problem borde kunna åtgärdas och föreslår en översyn av möjligheterna att ge asylsökande ett samordningsnummer vid inlämnad asylansökan. Regeringen bör återkomma med förslag om att asylsökande tilldelas samordningsnummer när de lämnar in sin asylansökan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Stärk möjligheterna för högskolestudier

I dag får asylsökande inte studera på högskola eller universitet medan de väntar på beslut om uppehållstillstånd. Flera svenska lärosäten har initierat projekt och samarbeten för att underlätta för nyanlända, framför allt för att korta vägen till arbetsmarknaden. Asylsökande som väntar på uppehållstillstånd hamnar dock utanför. Vänsterpartiet skulle vilja se mer enhetliga nationella satsningar på nyanlända inom den svenska högskolan.

7.3 Svenska från dag ett

Språket är en nyckel för att komma in i samhället. De utrikesfödda som trots många år i Sverige inte pratar tillräckligt bra svenska har svårt att få ett arbete. Samtidigt går många asylsökande sysslolösa under asyltiden. Att se till att de får möjlighet att lära sig svenska är en smart investering på flera sätt. Det är därför välkommet att regeringen efter överenskommelser med Vänsterpartiet gett studieförbunden och folkhögskolorna rätt att bedriva svenskundervisning för asylsökande. Vänsterpartiet skulle också vilja se att asylsökande fick möjlighet att läsa svenska för invandrare, sfi. Under rubriken 8.4 Reformera sfi beskriver vi några möjliga steg på vägen dit. Även om en del av de

asylsökande inte kommer att stanna kvar i Sverige leder en ökad kunskap om språket till en närmare koppling till Sverige och en bättre bild av vårt land som bara kan gynna oss.

8 Allas rätt till utbildning

En god utbildning är en central förutsättning för att få arbete, men också grunden för att komma in i samhället. Vänsterpartiet tror på en politik som möjliggör för människor att skaffa sig relevant utbildning inom det område de själva önskar. Det är genom kunskap och kompetens vi bygger en fungerande och stark arbetsmarknad, inte genom låga löner och osäkra villkor.

Kommunernas kostnader inom utbildningsområdet har ökat de senaste åren. Det gäller framför allt kostnader för skolgång för de nyanlända, studiehandledning på modersmål, modersmålsundervisning, sfi samt svenska som andra språk. De 10 miljarder kronor i ökade statsbidrag till kommunsektorn som Vänsterpartiet drivit fram är ett viktigt bidrag för en förbättrad skola.

Det finns grundläggande problem med den svenska skolan i dag som hindrar en rättvis och jämlik skolgång för alla elever. Den svenska skolan dras isär och elever med olika bakgrund samlas på olika skolor. Gruppen elever som det går sämre för blir allt större och klyftorna i skolan växer.

För att komma åt dessa problem krävs en ny modell för fördelningen av resurser till skolan som anpassas efter skolornas och elevernas behov. Därför vill Vänsterpartiet förstatliga skolan. Vänsterpartiet vill avskaffa det fria skolvalet i grundskolan och ta bort möjligheten att driva skolor som företag med vinstintresse. Det fria skolvalet är starkt bidragande till att öka segregationen i samhället. Eleverna ska kunna lita på att den skola som ligger närmast hemmet har goda förutsättningar att ge eleverna den kunskap de har rätt till. Vänsterpartiets politik inom dessa områden utvecklas i motion 2016/17:1988, För en likvärdig skola.

8.1 Öka andelen asylsökande och nyanlända i förskolan

Rätten till förskola är begränsad för barn till arbetslösa föräldrar. Detta gäller även asylsökande och nyanlända barn. Från höstterminen det året ett barn fyller tre år har det rätt till allmän förskola som omfattar 15 timmar per vecka, kostnadsfritt. Det gäller alla barn. I praktiken gör flera kommuner undantag från dessa regler och erbjuder förskola i större utsträckning. Förskolan är en viktig plats för barns lärande och utveckling. Tidiga utbildningsinsatser är kostnadseffektiva och ju yngre barnen är när insatserna sätts in desto större kompensatorisk effekt har de. Därför är det viktigt att asylsökande och nyanlända barn tidigt får tillgång till förskola.

En förskoleplats ger också möjligheter för föräldrarna att söka arbete, studieplats eller annan sysselsättning. Kvinnor tenderar att ta ett större ansvar än män för barnen i en familj. En förskoleplats kan därmed betyda mycket för jämställdheten. Den rätt till förskola från 3 års ålder som asylsökande och nyanlända barn har i dag utnyttjas dock inte fullt ut. Enligt vissa kommuner går endast cirka hälften av de asylsökande barnen i förskoleåldern i förskola. Orsakerna till detta behöver klarläggas tydligare för att kunna åtgärdas. Regeringen bör utreda anledningen till att många asylsökande och nyanlända

inte utnyttjar sin rätt till förskola. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Språkutvecklingen är som mest intensiv under de första åren i livet. För asylsökande och nyanlända gäller det både modersmålet och det svenska språket. Därför är det viktigt att barnen även får modersmålsundervisningen redan i förskolan. Det är också viktigt att förskollärare får tillgång till kompetensutveckling i språkutvecklande arbetssätt som utgår från förskolans uppdrag. I arbetet med att stärka modersmålsundervisningen bör man även ta till vara på de språkliga och pedagogiska kunskaper som finns hos asylsökande och nyanlända. På så vis kan deras kunskaper komma till användning samtidigt som de kan få möjligheter till relevant sysselsättning. Från vilken ålder modersmålsundervisningen ska påbörjas är en fråga som får utredas närmare. Regeringen bör utreda möjligheterna att förändra skollagen så att rätten till modersmålsundervisning i förskolan utvidgas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.2 Stärk vägen till gymnasiekompetens

SKL:s rapport Utbildning – nyckeln till arbete, visar tydligt hur viktig gymnasieutbildning är för att få bra förankring på arbetsmarknaden. Det av regeringen initierade arbetet med DUA – Delegationen för unga till arbete, som vänder sig till unga upp till 25 år, är en insats som till stor del skapats för att så många unga saknar gymnasieexamen. Eftersom hälften av de drygt 160 000 personer som sökte asyl i Sverige förra året var under 20 år och nio av tio var under 40 år handlar det om en grupp människor med en lång tid på arbetsmarknaden framför sig. Även under de kommande åren kommer nyanlända att till stor del bestå av barn och ungdomar. Utbildning är nyckeln för att denna grupp ska kunna komma in på arbetsmarknaden och etablera sig i samhället. Vänsterpartiet står bakom regeringens förslag att alla vuxna ska få rätt till komvux för att läsa klart gymnasiet och ser det som ett mycket viktigt steg för att öka etableringen och inkluderingen bland nyanlända.

8.3 Högskolornas kompletteringskurser

Enligt Akademikerförbundet SSR kommer det att behövas 535 000 nya akademiker i offentlig sektor de närmaste tio åren. Till det kommer rekryteringsbehov från den privata sektorn. Inget tyder på att behovet av högutbildad arbetskraft kommer att minska, snarare tvärtom. Samtidigt utbildas bara ca 60 000 om året. Det vore ett enormt slöseri att inte investera i att de som kommer till Sverige och har akademisk examen ska kunna använda den på svensk arbetsmarknad. Saco har i en rapport räknat ut att det kostar ungefär 2,5 miljoner kronor att utbilda en akademiker från grunden i Sverige. Att validera en persons utländska examen och eventuellt komplettera utbildningen med en överbrygningsutbildning vid en högskola eller ett universitet i Sverige, kostar en bråkdel. Riksrevisionen har tidigare kommit till en liknande slutsats. Riksrevisionen räknar med att samhällsvinsten av att en akademiker med utländsk utbildning kommer i arbete är mellan 35 000 och 60 000 kronor per månad (RiR 2011:16).

8.4 Reformera sfi

För att nya svenskar snabbt ska kunna ta sig in i samhället och tryggt kunna delta i samhällslivet vill Vänsterpartiet ge dem bättre möjligheter att lära sig svenska. Svenska för invandrare, sfi, har flera problem och brister som det ser ut i dag. Avbrotten i utbildningen är många och det råder brist på kvalificerade sfi-lärare. Det finns även brister i sfi när det gäller utformningen. I dag kompenserar utbildningen inte i tillräcklig utsträckning för klasskillnader eller språkligt avstånd. Vänsterpartiet ser behovet av att höja kvaliteten i utbildningen och säkerställa att alla får rätt till en god svenskundervisning med kvalificerade lärare. Det bör också bli lättare att kombinera sfi med andra etableringsinsatser som praktik och validering. Försök med yrkesinriktad sfi har visats sig framgångsrika och bör kunna spridas och användas i större skala. Vidare behöver den bristande kontinuiteten för både den undervisande läraren och den studerande åtgärdas. Den löpande intagningen är en faktor, en annan är att den studerande tvingas göra avbrott i studierna för att ta ett jobb, även under kort begränsad tid, för att inte gå miste om sin försörjning. Detta skapar en motsägelsefullhet då individen å ena sidan ställs inför behovet att snabbt komma ut i arbetslivet och å andra sidan ställs inför behovet att skaffa sig fullgoda kunskaper i svenska för att klara arbetslivet och samhällets alla krav.

Mot bakgrund av den brist på sfi-lärare som råder bör distansundervisning kunna användas för att tillgängliggöra undervisningen för fler. Det skulle dessutom kunna vara ett sätt att göra utbildningar tillgängliga för asylsökande och se till att utbildningarna blir mer rikstäckande. Distansutbildningarna skulle också kunna fungera som stöd och inspiration för de utbildningar som studieförbunden och folkhögskolorna bedriver. Regeringen bör återkomma med förslag på hur distansutbildning inom sfi för asylsökande och nyanlända kan utvecklas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 En arbetsmarknad för alla

Arbete är en viktig förutsättning för att komma in i samhället, men inte vilket arbete som helst och aldrig till varje pris. Skäliga löner, goda arbetsvillkor och fungerande kollektivavtal måste vara centrala förutsättningar för alla jobbskapande insatser. Vänsterpartiet föreslår en rad åtgärder för att se till att asylsökande ska kunna komma i arbete så snabbt som möjligt utan att förstärka ojämlikheten på arbetsmarknaden.

9.1 Öka Arbetsförmedlingens kunskap om gruppen asylsökande

LO-rapporten ”I skuggan av hög arbetslöshet – om flykting- och anhöriginvandrarens arbetsmarknadsetablering” från 2015 beskriver hur föreställningar om nyanlända riskerar att prägla arbetsförmedlares syn och därmed etableringsinsatser på ett ofördelaktigt sätt. LO menar bl.a. att en kunskapsatsning krävs för att motverka diskriminering bland arbetsgivare och arbetsförmedlare om matchningen ska kunna utgå från individens kompetens. Vänsterpartiet delar LO:s bild och menar att detta är extra viktigt med tanke på dagens debatt om flyktingar som ofta har rasistiska och fördomsfulla förtecken. Regeringen bör återkomma med förslag på en kunskapsatsning

kring gruppen asylsökande riktad mot Arbetsförmedlingen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.2 Utveckla omställningsorganisationernas uppdrag

Omställningsorganisationerna har visat sig framgångsrika när det gäller att ta arbetsökande vidare mot nästa relevanta jobb. Omställningsorganisationerna utför de tjänster som erbjuds genom omställningsavtal. Avtalet tecknas mellan arbetsgivare och fackförbund. SSR konstaterar att omställningsorganisationen Omställningsfonden har kapacitet för fler omställningar än den i dagsläget hanterar. Därför har SSR föreslagit att bredda Omställningsfondens uppdrag till att inte bara omfatta personer som befinner sig mellan jobb, utan även personer som står inför ett inträde på arbetsmarknaden, och då särskilt nyanlända akademiker. Vidare har SSR även föreslagit att lägga en tillfällig omställningsorganisation nära de befintliga och använda deras arbetsmodell för nyanlända akademiker. Vänsterpartiet instämmer i SSR:s bild av den potential som finns inom omställningsorganisationerna men menar att fokus inte bara borde riktas mot akademiker. Regeringen bör återkomma med förslag på hur omställningsorganisationernas uppdrag kan omformuleras så att det också omfattar nyanlända. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.3 Utveckla plattform om arbetstagares rättigheter

För att rättigheter ska kunna tillgodoses behöver de bli kända. Både för dem som har i uppgift att upprätthålla dem och för dem vars rättigheter riskerar att kränkas. Det måste bl.a. bli lättare för asylsökande och nyanlända att själva söka upp information om vilka rättigheter de har, hur arbetsmarknaden fungerar och om potentiella arbetsgivare. Saco lanserade 2011 en plattform, i detta syfte. De menar att myndigheters information gentemot nyanlända är alltför överskådlig och svårtillgänglig och efterfrågar en central plattform från vilken de nyanlända kan söka efter den information de letar efter. Vänsterpartiet delar Sacos kritik och menar att en plattform av detta slag skulle kunna vara ett steg mot att stärka rättigheterna för asylsökande och nyanlända. Regeringen bör återkomma med förslag om en plattform för information om vilka rättigheter arbetstagare har, hur arbetsmarknaden fungerar och om potentiella arbetsgivare riktad mot asylsökande och nyanlända. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.4 Slopa 24-månadersgränsen för etableringsinsatser

Försöken att begränsa etableringstiden till två år, som var tanken med alliansregeringens etableringsreform, har kommit att innebära att långsiktiga åtgärder från Arbetsförmedlingen prioriterats bort till förmån för kortsiktiga. Riksrevisionen konstaterade redan i 2014 års granskning av nyanländas etablering att det ”finns en risk för att etableringsuppdragets utformning kan leda till att såväl arbetsförmedlare som de nyanlända själva tenderar att då planen närmar sig sitt slut välja kortsiktiga lösningar framför vad som är långsiktigt hållbart på svensk arbetsmarknad”. Den ekonomiska osäkerheten som följer av att etableringsersättning garanteras endast under etableringsperioden om två år spelar in, enligt Riksrevisionen. Programdeltagare väljer

ofta att avbryta studier eller annan långsiktig planering för att söka arbete som kräver lägre kvalifikationer. I 2015 års granskning utvecklar Riksrevisionen samma resonemang. ”Den tvååriga etableringsperioden är för många ... alldeles för kort för att både lära sig svenska och fullgöra en utbildning som kan öka chanserna till arbete.” Dessutom har få nyanlända etablerat sig i arbete eller högre studier vid etableringsplanens slut p.g.a. 24-månadersgränsen. Regeringen bör utreda möjligheterna att ta bort 24-månadersgränsen för etableringsinsatser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige innebär att etableringsinsatserna kortas ned ytterligare, eftersom de inte får vara längre än uppehållstillstånden. Regeringen bör återkomma med förslag om att tillåta etableringsinsatser som sträcker sig längre än uppehållstillstånden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.5 Inför valideringsår

Nyanlända som tar ett jobb som inte matchar deras kompetens möter svårigheter att avancera till ett jobb som motsvarar deras kvalifikationer. En av anledningarna till detta är, enligt Sacos undersökningar, att dörrarna mellan ett jobb och rätt jobb ofta är stängda. Arbetsbelastningen för handläggare på Arbetsförmedlingen är redan alltför stor. Den som kommer in på ett av förmedlingens kontor och säger att den har ett jobb men skulle vilja ha ett nytt kan inte förvänta sig särskilt mycket stöd och vägledning. Detta drabbar utlandsfödda akademiker extra hårt, då de uppskattas ha åtta gånger högre risk att ha ett okvalificerat arbete jämfört med en svenskfödd akademiker. Ett sätt att förbättra rörligheten skulle kunna vara att införa ett valideringsår. Valideringsåret innebär att en person som har ett jobb som inte matchar hans kvalifikationer skulle få möjlighet att under tre till tolv månader upplåta sin tjänst till någon som är arbetslös. Under valideringsperioden skulle individens utbildningsbakgrund kartläggas, utbildningen kompletteras samt individen erbjudas praktik för att få in en fot i rätt bransch. På detta sätt skapas en flexibel lösning för att i efterhand ”rätta till” matchningen för personer som har ett arbete som de är överkvalificerade för. Regeringen bör utreda möjligheterna att införa ett valideringsår. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.6 Utöka vägarna till permanent uppehållstillstånd

Vänsterpartiet är stark motståndare till lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige. Lagen innehåller bl.a. en bestämmelse som gör att arbete är den enda vägen till permanent uppehållstillstånd. För dem som har tillfälligt uppehållstillstånd under 13 månader blir arbete också den enda säkra vägen att få rätt till familjeåterförening. Det innebär att arbete får större betydelse än skyddsbehov för den asylsökandes rätt att få stanna i Sverige och återförenas med sin familj. Det är en mycket märklig ordning som sätter lönsamhet framför humanism. Vänsterpartiet är starkt kritiskt mot denna koppling mellan permanenta uppehållstillstånd och möjligheter på arbetsmarknaden. Bestämmelsen skapar dessutom incitament för asylsökande och nyanlända att välja arbete framför utbildning, validering eller snabbspår. Det innebär att nyanlända och asylsökandes kompetenser riskerar att gå förlorade och de kan tvingas ta

arbeten som de är överkvalificerade för. Vänsterpartiet vill att lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige dras tillbaka, men så länge lagen gäller vill vi förändra den incitamentsstruktur som gör att asylsökande och nyanlända väljer arbete framför olika typer av etableringsinsatser inom bristyrken, snabbspår eller subventionerade anställningar. Kontrollen av de subventionerade anställningarna måste samtidigt vara noggrann och omfattande för att undvika risken för utnyttjande. Regeringen bör återkomma med förslag om att införa en möjlighet till permanent uppehållstillstånd för dem som deltar i snabbspår, etableringsinsatser inom bristyrken eller subventionerade anställningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9.7 Begränsa arbetsgivarens makt över vägen till permanent uppehållstillstånd

Enligt den tillfälliga lagen om begränsningar av möjligheterna att få asyl i Sverige krävs ett arbete för att få permanent uppehållstillstånd. Enligt lagen måste anställningen ha anmälts till Skatteverket av arbetsgivaren månaden efter kalendermånaden då anställningen påbörjats. Permanent uppehållstillstånd får endast utfärdas om anmälan gjorts innan Migrationsverket fattar sitt beslut. Detta är en särskild anmälningsplikt som alltså går utöver det som arbetsgivare i övriga fall måste anmäla till Skatteverket då man har anställda. Anmälningsplikten för arbetsgivare som anställer en utlänning finns sedan tidigare i svensk lagstiftning (7 kap. 1 b § utlänningsförordningen) och har sin bakgrund i EU:s direktiv om sanktioner mot arbetsgivare som anställer personer utan arbets- eller uppehållstillstånd.

Att koppla arbetstagarens möjlighet att få permanent uppehållstillstånd till att arbetsgivaren har gjort en sådan anmälan är olämpligt av flera skäl. Det innebär att en omständighet som den nyanlände arbetstagaren inte kan råda över och som denne svårigen kan kontrollera får avgörande betydelse för arbetstagarens möjlighet att få permanent uppehållstillstånd. En enkel administrativ miss av arbetsgivaren när anställningen inleds får stora konsekvenser för arbetstagaren. Regeringen borde dra tydliga lärdomar av de problem som uppstått efter ändringarna i regleringen av arbetskraftsinvandring som infördes av den tidigare högerregeringen och Miljöpartiet.

Underlåtenhet att anmäla skulle även kunna användas som ett instrument av oseriösa arbetsgivare som av olika anledningar vill ha arbetskraft med en svag rättslig ställning och därför inte vill att deras anställda ska få permanent uppehållstillstånd.

Oavsett om en arbetsgivare medvetet eller omedvetet avstår från att anmäla anställningen är det arbetstagaren som får bära risken och drabbas. För arbetsgivaren uppstår inga negativa konsekvenser, medan det för arbetstagaren finns en kraftig sanktion i form av en utebliven möjlighet till permanent uppehållstillstånd.

Syftet med den föreslagna regeln, att det inte ska röra sig om skenanställningar, kan dessutom uppnås på annat sätt. I propositionen bakom den tillfälliga lagen beskriver regeringen hur Migrationsverket för att kunna kontrollera att kraven är uppfyllda i stor utsträckning bör kunna använda sig av rutiner som har utarbetats vid förlängning av arbetstillstånd, t.ex. begära att sökande uppvisar lönespecifikationer eller i förekommande fall kontrolluppgifter. Den ytterligare kontroll som den särskilda anmälan till Skatteverket innebär är därför onödig.

Bestämmelsen om att en särskild underrättelse från arbetsgivaren till Skatteverket ska vara ett krav för att en person med tillfälligt uppehållstillstånd ska kunna få

permanent uppehållstillstånd bör strykas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 Ett värdigt boende

Boendesituationen är ansträngd för många asylsökande och nyanlända. Asylboenden lever inte alltid upp till de krav som ställs, och platserna räcker inte alltid till. I början av 2016 bodde nästan 48 000 personer i eget boende (EBO). EBO innebär att personen själv ordnar sitt boende, oftast som inneboende hos släktingar eller vänner. Möjligheten att kunna välja sitt eget boende är viktigt för den individuella friheten men i realiteten begränsas den av tillgången på bostäder och asylsökandes begränsade resurser. Frågan om EBO är mycket omtvistad i den svenska debatten. År 2005 drog den dåvarande socialdemokratiska regeringen in det redan tidigare mycket låga bostadsbidraget till asylsökande som väljer att bo i eget boende, för att hänvisa asylsökande till anläggningsboende. Syftet var att pressa de asylsökande att välja bort möjligheten till eget boende. Rättigheten för asylsökande att välja att bo i eget boende anses ofta vara en av huvudorsakerna till att flyktningmottagandet i Sverige är så ojämnt fördelat, eftersom den innebär att asylsökande som kommer ensamma ofta väljer att bo nära människor de känner till under asyltiden och att de därefter tenderar att stanna kvar i kommunen efter att eventuellt uppehållstillstånd beviljats. Risken för trångboddhet och dåliga boendevillkor brukar lyftas fram. Slopandet av bostadsersättningen har emellertid inte minskat antalet asylsökande som väljer denna boendeform. Däremot har det inneburit att dessa ofta redan mycket fattiga människor blivit ännu fattigare och ännu mer beroende av att anhöriga eller andra landsmän tar emot dem som inneboende utan att ta ut hyra.

Vissa kommuner har under senare år tagit emot betydligt fler nyanlända än andra. Fortfarande finns det rika och välmående kommuner som inte tar emot några eller väldigt få flyktingar. Samtidigt är situationen på vissa håll mycket pressad både när det gäller boendevillkor och möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Detta sätter upp svåra hinder för människors fortsatta möjligheter i Sverige. Särskilt i storstadskommunerna är bostadssituationen svår och många rapporter om trångboddhet har kommit från områden där många nyanlända bor. Ett antal kommunala bostadsbolag i Södertälje, Göteborg och Landskrona har i ljuset av detta infört begränsningsregler för hur många människor som får bo i en och samma lägenhet. Syftet har varit att komma åt problemen med trångboddhet genom att fastställa att det inte får bo fler än ett bestämt antal personer i lägenheterna för att personen inte ska riskera att förlora sitt hyreskontrakt. Det råder alltså ingen tvekan om att situationen på flera håll är mycket svår och närmast ohållbar. Den lag som trädde i kraft den 1 april 2016 och säger att nyanlända ska anvisas till olika kommuner innebär ett skifte till en jämnare fördelning, men åtgärdar bara den ojämna fördelningen till viss del.

För att komma till rätta med bostadssituationen för asylsökande krävs fler reformer. Vänsterpartiet vill se att kommunerna och Migrationsverket tar ett större ansvar för asylsökandes boende, men problemen hänger också nära samman med den bostadsbrist som råder i hela landet. Den övertro på marknaden inom bostadssektorn och politikens tillbakaträdande som har dominerat under en längre tid har skapat den bostadssegregation vi ser i dag. En segregation som påverkat skolornas kvalitet och

tillgången till tillräcklig vård. För att komma åt bostadssegregationen krävs ett utökat byggande av billiga hyresrätter genom utökade investeringsstöd, samt att allmännyttan stärks.

10.1 Stoppa vinsterna i flyktingmottagandet

Rapporterna om hur oseriösa företag tjänat stora pengar på flyktingmottagandet har avlöst varandra den senaste tiden. När antalet människor som sökte sig till Sverige ökade kraftigt under hösten 2015 blev behoven av boende större än väntat. Migrationsverket var då, utifrån rådande situation, arbetssätt och system, tvunget att vända sig till privata aktörer som kunde göra stora vinster. Flera av de boenden som Migrationsverket upphandlat har hållit väldigt låg standard och drivits av oseriösa aktörer. Att privata, och ibland oseriösa, företag kan tjäna stora pengar på människors utsatta situation är ohållbart och ovärdigt. Staten behöver ta ett större ansvar för flyktingmottagandet i allmänhet, och boendesituationen i synnerhet. På så vis kan vinstintresset inom flyktingmottagandet begränsas och på sikt stoppas helt.

Riksrevisionen konstaterar i rapporten ”Asylboenden – Migrationsverkets arbete med att ordna boenden åt asylsökande” att Migrationsverket klarade av utmaningen att ordna boende under hösten 2015, trots den stora belastningen till följd av att många människor sökte sig till Sverige under perioden. Samtidigt pekar Riksrevisionen på ett underdimensionerat system som resulterade i att verket tvingades använda kommunala evakueringsplatser till väldigt höga kostnader. Till den allvarligaste kritiken mot Migrationsverkets arbete med att ordna boende för asylsökande hör bristerna i upphandlingen av boenden som drivs av privata aktörer. De kravspecifikationer som verket har att arbeta efter följs inte och i flera fall har kontrakt förnyats trots omfattande brister. Att privata aktörer tjänar stora pengar på undermåliga boenden åt människor som söker skydd i Sverige utan att Migrationsverket agerar är fullkomligt oacceptabelt. Migrationsverkets rutiner och arbetssätt måste skärpas. I skrivande stund pågår Vinstutredningens arbete. Vänsterpartiet avvaktar därför med yrkanden i väntan på att utredningen presenterar sina förslag.

10.2 Långsiktiga boendelösningar för asylsökande

Den 1 mars 2016 trädde lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft. Lagen innebär att nyanlända anvisas till kommuner enligt en tvingande fördelning. I och med att asylprocesserna tar lång tid, 229 dagar i genomsnitt under 2015, och väntetiden kommer att öka innan den går tillbaka igen, hinner de asylsökande börja känna sig lite hemma innan de kan tvingas iväg till en ny kommun. Att etablera sig handlar inte bara om att komma in på arbetsmarknaden eller lära känna det ”svenska” samhället. Det handlar också om att bli bekant med den omedelbara omgivningen. Därför bör möjligheten att vid ankomst till Sverige placera asylsökande i samma kommun som de ska bo i vid eventuellt beviljad asyl ses över. I dag är väntetiden mellan beviljad asyl och placering i kommun dessutom lång. Den genomsnittliga tiden från beslut om uppehållstillstånd till kommunplacering var 193 dagar under 2015. Om den asylsökande är kvar i samma kommun efter beviljad asyl och anvisning som under asyltiden kan hen påbörja sina etableringsinsatser direkt efter beviljad asyl, i väntan på boendepacering. I slutändan bör det vara upp till var och en

att avgöra var de vill bo men när det gäller det offentliga ansvar bör långsiktigheten om möjligheten att etablera sig och komma in i samhället vara vägledande. Regeringen bör återkomma med förslag på system för långsiktig placering av asylsökande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den senaste tiden har flera fall där asylsökande tvingas flytta från boenden i olika delar av landet uppmärksammas. Anledningen till att de tvingats flytta är att boendena måste fyllas utifrån i vilken ordning de upphandlats. Detta skapar en orimlig situation där de asylsökandes trygghet och förutsättningar att finna sig till rätta i samhället hamnar i andra rummet till förmån för lagen om offentlig upphandling (LOU) och privata företags intressen. Regeringen bör återkomma med förslag om hur asylsökandes rätt till trygghet ska prioriteras vid boendeplacering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.3 Möjliggör för Härnösandsmodellen

Enligt Vänsterpartiets mening bör staten ha det övergripande ansvaret för att ta emot flyktingar och migranter till Sverige. Flyktingmottagandet ska därför ha en tydlig nationell styrning och tillräcklig statlig finansiering. Däremot menar vi att kommunerna ska stå för själva genomförandet av introduktionen mot tillräcklig ersättning från staten. Vänsterpartiet anser att kommunerna bör kunna ta ett större ansvar för asylsökandes situation, exempelvis för deras boende. Det skulle kunna leda till en smidigare övergång för dem som beviljas asyl och en större möjlighet att stanna i den kommun där de först placerats. I dag finns ett stort antal lokaler och anläggningar ute i landet som genom mer eller mindre omfattande åtgärder kan omvandlas till bostäder. Problemet är dels att det är oklart huruvida aktörerna blir ersatta för iordningställandet av boendet, eftersom Migrationsverket inte ger förhandsbesked, dels att boenden med få platser inte används alls. Vänsterpartiet vill ändra på det och se till att aktörerna får förhandsbesked om ersättning för åtgärder som behöver genomföras. Regeringen bör återkomma med förslag på hur Migrationsverkets rutiner kan förändras så att de möjliggör för ett bättre utnyttjande av lokaler. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kommunerna bör dessutom få möjlighet att direktupphandla olika boenden, enligt den s.k. Härnösandsmodellen. Modellen innebär att kommunen tar det operativa ansvaret för ett ABT-boende (anläggningsboende tillfälligt) och att Migrationsverket hyr lägenheter av kommunen med sedvanliga regler enligt verksamhets- och funktionsbeskrivning. Detta inom ramen för en avsiktsförklaring mellan kommunen, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen som fastslår vem som gör vad. I dag är det oklart om en sådan överenskommelse är förenlig med kommunallagen. Vänsterpartiet vill se en översyn av kommunallagen för att möjliggöra för Härnösandsmodellen. Regeringen bör återkomma med förslag på hur kommunallagen kan ses över för att möjliggöra för kommuner att ta det operativa ansvaret för ABT-boenden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Ett tryggt och värdigt mottagande av barn

Under hösten 2015 sökte över 70 000 barn asyl i Sverige, över 35 000 av dem var ensamkommande. Det innebär givetvis en stor belastning för de kommuner som tagit det stora ansvaret för dessa barn. De barn som kommit till Sverige bär ofta på hemska och traumatiska minnen och öden. De behöver en trygg vardag, vård, stöd och en fungerande skolgång för att kunna påbörja nya liv i Sverige. Mottagandet av barn ska bygga på principen om barnets bästa. Barn har själva rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör dem. För att stärka mottagandet av barn krävs en lång rad insatser. Barn på flykt, och ensamkommande i synnerhet, riskerar att utsättas för både trafficking och sexuellt utnyttjande både under flykten och när de befinner sig i samhällets vård. Det är fullständigt oacceptabelt.

11.1 Undersök möjligheterna för eget spår för ensamkommande barn

Socialtjänsten är under högt tryck i många kommuner. Det råder brist på socionomer, som dessutom är överbelastade med arbetsuppgifter som inte kräver deras utbildningskompetens. I dag hanterar socialtjänsten ensamkommande barn på samma sätt som barn som far illa, vilket leder till insatser som inte är anpassade för dem. Vänsterpartiet skulle vilja se en utvecklingsatsning som syftar till att utveckla ett eget spår för ensamkommande barn. Satsningen skulle kunna ske genom att avsätta resurser som kommunerna kan ansöka om. Det egna spåret kan utformas på olika sätt. Ett förslag är att kommunerna utvecklar egna enheter eller team inom socialtjänsten där det finns en socialsekreterare som är ansvarig person med kompetens för myndighetsutövning. Under varje socialsekreterare kopplas ett team som kan göra en första bedömning samt sköta administrationen. För de barn och unga med större behov faller ansvaret över till socionomen. Teamet under socialsekreteraren skulle således kunna bestå av personer med de kompetenser som behövs men som inte nödvändigtvis är socionomer.

I större kommuner kan man vid behov överväga möjligheten att skapa egna förvaltningar inriktade på ensamkommande barn enligt strukturen vi beskriver ovan. Vänsterpartiet menar att man skulle kunna ha en första instans, i likhet med en vårdcentral, där ensamkommande barn fick bli inskrivna för en första bedömning. För de barn som är i behov av mer omfattande insatser av myndighetsutövande karaktär skulle en form av remissförfarande inrättas till socialtjänsten. Exakt vilken form en sådan satsning bör ha måste undersökas innan den realiserar. Regeringen har aviserat att de kommer att inrätta ett kunskapscentrum för frågor om ensamkommande barn. Kunskapscentrumet bör få i uppdrag att undersöka möjligheten till en utvecklingsatsning på ett eget spår för ensamkommande barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.2 Lätta på kraven för BBIC-licens

Med anledning av den rådande situationen är det inte alltid möjligt för BBIC-kommuner att leva upp till kraven på dokumentation (BBIC står för Barns behov i centrum). BBIC går i vissa avseenden längre än lag och föreskrifter och medför en arbetskrävande process för socialsekreterarna. SKL anser att det i den rådande situationen bör räcka

med att kommunerna lever upp till vad som är reglerat i lag och föreskrifter. För dokumentation av en utredning bör det t.ex. vara tillräckligt med ett skriftligt beslutsunderlag som dokumenterats i en särskild handling åtskild från journalen. Vänsterpartiet föreslår att kommuner som inte lever upp till BBIC-konceptet p.g.a. hög arbetsbelastning inte bör riskera att bli av med BBIC-licensen. Regeringen bör återkomma med förslag på hur BBIC-kommuner kan undantas från sina krav. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.3 Säkerställ värdiga boenden för ensamkommande flyktingbarn

Kommunerna ansvarar för mottagandet av, boendet för, och omsorgen om ensamkommande flyktingbarn. Ensamkommande flyktingbarn placeras antingen i grupphem/gruppboenden, hem för vård eller boende (HVB-hem) eller i familjehem. Samtliga boendeformer har fördelar och valet av placering bör styras av det enskilda barnets behov. Socialstyrelsens tillsynsrapport från 2012 visade att landets HVB-hem för barn och unga som kommit ensamma till Sverige för att söka asyl inte håller samma genomsnittliga kvalitet som andra HVB-hem. Standarden på grupphem/gruppboenden och HVB-hem för ensamkommande barn varierar kraftigt och under den senaste tiden har missförhållanden rapporterats från flera håll. Vänsterpartiet anser att samtliga boenden behöver uppfylla en viss lägsta nivå. Boende ska erbjuda ett eget rum för den enskilde, ha god tillgång till datorer med internetuppkoppling för att möjliggöra kontakt med barnets familjer, bekosta hygienartiklar som bör ingå i upphandlingen mellan kommun och boenden. Boendena bör inte vara hem för barn som fått permanent uppehållstillstånd eftersom gruppernas förutsättningar och behov skiljer sig markant åt. Barnens upplevelser och erfarenhet från flykten ställer andra krav på personalen på boendena än dem man normalt ställer vid placering av barn. Placeringen av barn på boenden bör också ta hänsyn till barnens ålder. Personalen behöver ha kunskap om barn med olika kulturell bakgrund och om barn som har upplevt trauman. De ska även ha god kunskap om hur man använder tolk och tolkens yrkesetik. De ska ha kännedom om lämpliga behandlingsmetoder och uppföljning av vårdplaner anpassade efter flyktingbarnens speciella utsatthet. Personalen bör fortlöpande utbildas om flyktingbarns behov och om FN:s konvention om barnets rättigheter. Speciellt viktig är artikel 12 som ger varje barn rätt att vara delaktigt bl.a. vad gäller vårdplan. Personalen ska ha möjlighet till erfarenhetsutbyten och ska ha extern handledare för uppdraget. Regeringen bör återkomma med tydliga krav på boenden för ensamkommande barn inkluderat krav på personalens kompetenser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

När det gäller familjehemsplaceringar behöver de s.k. privatplaceringarna uppmärksammas särskilt. Det handlar ofta om släktingar till ett ensamkommande barn som tar emot barnet och låter det bo hos dem. Dessa boendeformer behöver i högre grad likställas med andra familjehemsplaceringar. Kommunernas kännedom om att socialtjänsten är skyldig att utreda situationen hos dessa anhöriga behöver stärkas. I dagsläget är det inte ovanligt att myndigheter först får kännedom om ett ensamkommande flyktingbarn genom att anhöriga kontaktar dem och meddelar att de tagit emot ett barn. Som med andra barn i Sverige som omhändertas ska målet vara att utredningen sker innan beslut fattas om att barnet ska placeras i familjen i fråga. Barn i s.k. privatplaceringar har samma rätt till stöd som andra omhändertagna barn. I många

kommuner glömmet socialtjänsten sin skyldighet att upprätta och följa en vårdplan för privatplacerade barn. Regeringen bör återkomma med förslag om hur privatplacerade barn kan garanteras samma stöd som andra ensamkommande barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Fler förslag för ett värdigt och rättighetsbaserat flyktingmottagande

Hela samhället behövs i mottagandet av människor på flykt. Konkreta och tydliga insatser för att stärka välfärden och efterlevnaden av människors rättigheter måste kombineras med regelförenklingar som underlättar för myndigheter och andra aktörer att göra ett bra jobb.

12.1 Möjliggör undantag från biståndsprövning

Allt individuellt anpassat stöd från socialtjänsten ska enligt regelverket biståndsprövas. Det finns dock vissa oklarheter kring rättsläget i dag. Linköpings kommun är exempelvis stämt vid vite med två miljoner kronor för att ha beviljat individuellt anpassade insatser utan biståndsbeslut. Den extraordinära situationen leder också till undanträngningseffekter och påverkar bl.a. arbetet med andra grupper av barn och unga inom socialtjänsten. SKL anser därför att det behöver finnas möjlighet att ge lättillgängligt stöd och individuella insatser utan biståndsbedömning. Vänsterpartiet delar den bedömningen. På så vis frigörs tid för de mest behövande barnen som far illa, barn som ska placeras i familjehem, stödboende eller HVB-hem. Regeringen bör återkomma med förslag på ett förtydligande av lagstiftningen som möjliggör att vissa individuellt anpassade insatser kan ges utan biståndsprövning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.2 Tydliggör kommunernas ansvar för etableringen

När en person som sökt asyl beviljas uppehållstillstånd har hen rätt att bosätta sig i Sverige. Den kommun personen anvisas till enligt den lag som trädde i kraft den 1 april 2016 ansvarar för bostadsförsörjning, svenskundervisning och insatser för barn och ungdomar.

Vänsterpartiet vill se ett ändrat fokus i synen på etableringen av nyanlända. I dag läggs mycket energi på att ställa krav på nyanlända i stället för att se över de system och strukturer som ska se till att de som fått asyl i Sverige kan etablera sig i samhället. I stället för att ensidigt ställa krav på nyanlända behöver vi ställa tydliga krav på att samtliga aktörer som deltar i mottagandets olika delar ska fullfölja sina åtaganden. Vi måste också ge tillräckligt goda förutsättningar för alla parter – staten, kommunerna och individerna – att kunna ta sitt respektive ansvar.

Enligt Vänsterpartiets mening bör staten ha det övergripande ansvaret för att ta emot flyktingar och migranter till Sverige. Flyktingmottagandet ska därför ha en tydlig nationell styrning och tillräcklig statlig finansiering. Däremot menar vi att kommunerna ska stå för själva genomförandet av introduktionen mot tillräcklig ersättning från staten.

Det är i landets kommuner nyanlända ska bo, arbeta och bygga sig en framtid. Därför ska kommunerna, enligt vårt förslag, ha en tydlig roll i utförandet av introduktionen och mottagandet. I dag ser kommunernas arbete med etablering väldigt olika ut. Vissa kommuner är väldigt bra på att ta till vara på den kompetens som de människor som kommer hit har och föra samman den med de kompetenser och behov som finns lokalt. Vissa har ambitionen men saknar medlen för att lyckas. För att stärka kommunernas arbete med nyanländas etablering krävs både mer kunskap och tydligare politisk styrning. SKL borde kunna spela en större roll i att ta fram riktlinjer för hur etableringen kan stärkas. Det kommunala åtagandet bör också tydliggöras och bindas i en särskild förordning, där det b.l.a. bör framgå att kommunen är skyldig att behandla alla lika oavsett ekonomisk ställning. En sådan förordning ska slå fast vad kommunerna har för ansvar för nyanländas etablering men inte i detalj styra över hur arbetet ska genomföras. SKL bör involveras både för att utveckla en sådan förordning och för att bidra med goda exempel och stöd kring hur arbetet kan bedrivas. Regeringen bör återkomma med förslag till förordning för kommunernas ansvar för nyanländas etablering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Christina Höj Larsen (V)